

Анотація. Стаття посвящена дослідженню питання гендера в романі В. Домонтовича «Дівчина з ведмежатком». Мета – дослідити жіночі образи роману з точки зору реалізації в них фемінінних і маскуліних рис, встановити причини і наслідки жіночого бунту, спровокованого кризовою епохою. Специфіка досліджуваної теми передбачає застосування психологічного, культурно-історичного і історико-сравняльного методів, що дає можливість виявити і дослідити новий психологічний тип сучасної жінки, її бунт проти застарілих суспільних моральних норм.

Ключові слова: образ, гендер, маскуліність, фемінінність.

Abstract. The article is devoted to the study of gender in the novel "girl with a bear" by V. Domontovich. The aim is to investigate the female images of the novel from the point of view of the implementation of their feminine and masculine features, to establish the causes and consequences of the female revolt provoked by the crisis era. The specificity of the topic involves the use of psychological, cultural, historical and comparative methods, which makes it possible to detect and explore a new psychological type of modern women, her rebellion against outdated social moral norms.

Key words: image, gender, masculinity, femininity.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Агеева В. Поетика парадокса: Інтелектуальна проза Віктора Петрова-Домонтовича. К. : Факт, 2006. 432 с.
2. Павличко С. Теорія літератури. Роман як інтелектуальна провокація, Домонтович В. Доктор Серафікус. Без ґрунту. К. : Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2002. С. 641–653.
3. Усачева Н. Теория и методология современных гендерных исследований. URL: <http://giacgender.narod.ru/n3m1.htm>
4. Дороніна Т. Метафорична репрезентація соціально-культурологічної категорії «гендер» у сучасному літературознавстві. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна.* Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2008. Вип. 44, Ч. 2. С. 23–29.
5. Домонтович В. Вибрані твори (Передмова В. Агеевої). К. : Книга, 2008. 382 с.
6. Агеева В. Модерна героїня в романістиці В. Домонтовича. *Жіночий простір: Феміністичний дискурс українського модернізму.* К. : Факт, 2003. С. 227–245.
7. Гірняк М. Диверсифікація авторської свідомості в інтелектуальній прозі Домонтовича : автореф. дис. канд. філол. наук. К., 2006. 20 с.
8. Домонтович В. Дівчина з ведмежатком. К. : Критика, 2000. С. 21–177.
9. Бовуар С. Друга стаття : у 2 т. / пер. з фр. Н. Воробйова, П. Воробйова, Я. Собко. К. : Основи, 1995. Т. 2. 391 с.
10. Артамонов О. Опозиція континуальної та дискретної моделей історії в романі В. Домонтовича «Дівчина з ведмежатком». URL: <https://artamerukr.wordpress.com>
11. Белімова Т. Дискурс Ф. Ніше як один із дискурсів тексту роману Віктора Домонтовича «Дівчина з ведмежатком». *Вісник Київського національного університету. Серія Літературознавство. Мовознавство.* 2003. Вип. 14. С. 7–11.

УДК 81'37:811.111+811.133.1

СПОСОБИ ПОПОВНЕННЯ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОГО МІКРОПОЛЯ «ВЕРХНІЙ ЖІНОЧИЙ ОДЯГ» У ФРАНЦУЗЬКІЙ І АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ

Л. М. Симоненко, М. Я. Оленяк

Анотація. Стаття присвячена дослідженню лексико-семантичного мікрополя «Верхній жіночий одяг» у сучасних французькій і англійській мовах, а також термінологічних одиниць, що входять до його складу. У роботі виділені способи поповнення лексико-семантичного мікрополя «Верхній жіночий одяг» у порівнюваних мовах. Елементи лексико-семантичного мікрополя «Верхній жіночий одяг» розглянуті з точки зору їхньої структури у порівняльному аспекті. У статті зроблено спробу класифікувати одиниці на позначення одягу відповідно до словотвірних моделей, за якими вони утворені, та виявити найбільш продуктивні способи поповнення досліджуваної лексичної підсистеми.

Ключові слова: вестиментарний код, лексико-семантичне поле, еймонім, запозичення, словотвір, словотвірна модель.

Починаючи з давніх часів одяг є невід'ємною частиною людського життя, необхідністю, що увійшла в побут людини в глибоку давнину і з плином часу стала

виконувати низку різноманітних функцій: від захисту людини від холоду до показника її статусу в суспільстві. У процесі розвитку суспільства формувалася вестиментарна культура, яка відображає основні процеси розвитку соціуму, його ціннісні орієнтири і ідеали, ритм і спосіб життя тощо через одяг. Про чіткі прояви моди як соціального феномена можна говорити починаючи з XVI століття. Саме з цього періоду спостерігається інтерес суспільства до одягу, з'являються чітко виражені стилі [1]. Безумовно, розмаїття стилів і, як наслідок, нових назв одягу і взуття, привнесених віяннями моди, знайшло своє відображення і в лексичному складі мови. Мода, будучи явищем не лише багатограним, але й тимчасовим, для якого характерна мінливість, швидка зміна пріоритетних видів одягу і взуття, привносить в мову нові лексичні одиниці, необхідні для номінації предметів одягу і взуття [2]. Саме ця особливість моди, а також її вплив на лексичний склад мови, який постійно поповнюється за рахунок появи нових одиниць на позначення предметів одягу свідчить про актуальність проведеного дослідження з точки зору лінгвістики.

Для позначення найменувань предметів одягу у пропонованому дослідженні слідом за Є. Є. Скворцовою [3] використовується термін «еймонім», під яким розуміється лексична одиниця (слово або словосполучення) на позначення предмету одягу.

Лексико-семантичне поле «Верхній одяг» є досить великим і складним. З огляду на той факт, що мода пронизує буквально всі сфери життя людського соціуму, кількість виділених в досліджуваному полі мікрополів може бути майже нескінченною. Виявлення особливостей динаміки розвитку лексико-семантичного поля «Верхній одяг» у порівняльному аспекті не було об'єктом спеціального дослідження, хоча окремі питання, що стосуються вивчення словотвірних особливостей лексичних одиниць, що входять до його складу, висвітлені у працях О. В. Чурсіної [4], Д. А. Башкатової [5], С. Є. Груєнко [6]. Однак, не зважаючи на наявність окремих наукових розвідок, присвячених дослідженню лексико-семантичного поля «Верхній одяг», та мікрополів, що входять до його складу, поза увагою лінгвістів залишилися окремі аспекти, які потребують подальшого вивчення. Саме до таких лакун належить вивчення структурно-семантичних особливостей еймонімів на позначення верхнього жіночого одягу у сучасних французькій і англійській мовах, чим і зумовлюється новизна пропонованого дослідження.

Отже, предметом дослідження є способи поповнення лексико-семантичного мікрополя «Верхній жіночий одяг» у французькій та англійській мовах.

Об'єктом дослідження є еймоніми, що входять до складу лексико-семантичне мікрополе «Верхній жіночий одяг» у порівнюваних мовах.

Метою дослідження є вивчення сучасного стану та виявлення способів поповнення лексико-семантичного мікрополя «Верхній жіночий одяг» як лексичної підсистеми, що відбиває універсальні і культурно-обумовлені тенденції розвитку вербального вестиментарного коду.

В ході дослідницької роботи вирішуються такі завдання:

- скласти корпус еймонімів на позначення верхнього жіночого одягу в сучасних англійській та українській мовах;
- виявити основні шляхи поповнення лексико-семантичного мікрополя «Верхній жіночий одяг» у порівнюваних мовах;
- дослідити структуру еймонімів на позначення верхнього жіночого одягу в сучасних англійській та українській мовах;
- структурувати і проаналізувати словотвірні моделі лексико-семантичного мікрополя «Верхній жіночий одяг» на матеріалі еймонімів на французької і англійської мов;
- визначити продуктивні шляхи та способи поповнення лексико-семантичного поля «Верхній жіночий одяг» у порівнюваних мовах, визначити основні тенденції в їхньому розвитку і їх можливі причини.

Матеріалом дослідження слугував корпус лексичних одиниць на позначення предметів верхнього жіночого одягу у сучасних французькій та англійській мовах, відібраний методом суцільної вибірки з тлумачних, спеціальних, етимологічних словників

французької та англійської мов, французьких і англійських словників моди, друкованих періодичних видань, інтернет-видань, сайтів інтернет-магазинів, енциклопедій, довідників та іншої наукової літератури з історії моди і костюма.

Лексико-семантичне мікрополе «Верхній жіночий одяг» однаково масштабно представлено в порівнюваних мовах. Структура лексико-семантичного мікрополя «Верхній жіночий одяг» ідентична у французькій і англійській мовах, проте лексичне наповнення ядра і периферії різне, поясненням чому є особливості національного характеру і культури представників французької та англійської народностей. Для менш практичного і не залежного від суворих кліматичних умов представника французької нації важливішим є можливість вибору з низки ідентичних видів одягу. Для француза одяг є відображенням його внутрішнього світу, його настрою, можливість самоідентифікації. Для англійця одяг – це засіб досягнення мети.

При проведенні дослідження було звернено увагу на той факт, що еймоніми на позначення верхнього жіночого одягу, що використовуються носіями як французької, так і англійської мови можуть бути запозиченням з інших мов або одиницями утвореними шляхом словотвору за різними словотвірними моделями, типовими для словотворчих систем вищезазначених мов. У наведеній нижче таблиці відображені способи поповнення лексико-семантичного мікрополя «Верхній жіночий одяг» у французькій та англійській мовах у порівнянні:

Таблиця 1 – Шляхи поповнення лексико-семантичного мікрополя «Верхній жіночий одяг» у сучасних французькій і англійській мовах

Шляхи поповнення	Французька мова	Англійська мова
Запозичення	<i>Trenchcoat</i> 'плащ з паском'	<i>Jacket</i> 'піджак'
Словоскладання	<i>Jupeculotte</i> 'широкі брюки'	<i>Windbreaker</i> 'вітровка'
Суфіксація	<i>Chemisette</i> 'блузка'	<i>Sweater</i> 'светр'
Префіксація	<i>Survêtement</i> 'верхній одяг'	<i>Overcoat</i> 'пальто'
Конверсія	<i>Imperméable</i> 'плащ'	<i>pullover</i> 'светр'
Телескопія	<i>Pantacourt</i> 'бріджи'	<i>camiknickers</i> 'жіночий гарнітур'

З наведеної таблиці випливає, що поповнення лексичного складу лексико-семантичного мікрополя «Верхній жіночий одяг» в обох порівнюваних мовах відбувається двома шляхами – шляхом запозичення і словотвору. До словотвірних моделей, за якими утворенні еймоніми на позначення верхнього жіночого одягу, належать словоскладання, афіксація (суфіксація, префіксація), конверсія і телескопія. Слід зазначити, що за кількісними показниками словоскладання і афіксація належать до ядерної зони, а периферія представлена конверсією і телескопією.

В обох порівнювальних мовах запозичення у сфері верхнього жіночого одягу зустрічаються доволі часто, тому цікаво простежити, яка мова є джерелом запозичень для кожної з порівнюваних мов. Як правило, у французьку мову запозичення потрапляють з англійської, що пояснюється як лінгвістичними, так і екстралінгвістичними факторами. Знання англійської мови вважається найвищою мірою престижним явищем, у зв'язку з широким розповсюдженням ролі англійської мови в сучасному суспільстві. Активному вживанню англіцизмів сприяє фактор соціально-культурного порядку – ідеалізація американського способу життя, підвищений інтерес до американської культури. Джерелом запозичень в англійській мові є, в першу чергу, французька. Однією з основних причин використання франкізмів в англійській мові є «експресивність новизни». Отже, англіцизми у французькій мові підкреслюють рівень інформованості суспільства, а франкізми в англійській – високу освіченість, елегантність та витонченість мовця. При цьому слід констатувати наявність великого відсоткового співвідношення англіцизмів у французькій мові, в той час як англійська мова характеризується мінімальною кількістю

запозиченої лексики, що, безумовно, пояснюється явищем глобалізації та встановлення світового панування англійської мови, що проникає в усі сфери людського життя, котрий витісняє споконвічні слова мови-реципієнта як наслідок бажання слідувати моді, а також часто через наявність більш яскравого, звучного і менш складного слова, ніж у власній мові [7]. Однак варто зауважити, що не тільки англійська мова є постачальником іншомовної лексики у французькій мові і, навпаки, французька – в англійській. У назвах одягу і взуття у французькій та англійській мовах часто зустрічаються терміни, запозичені з арабських мов, що пояснюється посиленням політичної ролі країн сходу, зміцненням їх економіки, прискоренням темпів розвитку, і як наслідок, виходом на світовий ринок, співпрацею з розвиненими країнами [8].

Як вже було зазначено вище, способами словотвору, характерними для утворення еймонімів у порівнюваних мовах є: словоскладання, аффіксація, конверсія, телескопія. Проте не всі ці способи однаково продуктивні при утворенні еймонімів. У французькій мові однаково широко представлені всі способи словотвору, а в англійській мові продуктивними є лише два способи. Відзначимо, що національний характер французів, бажання здивувати, епатувати, проявляється і в сфері творення еймонімів, а саме, в прагненні привернути увагу до неологізмів за рахунок використання такого способу словотвору як телескопія. Англійська мова, навпаки, залишається консервативною і протягом майже шести століть віддає пальму першості словоскладанню і суфіксації.

На підставі проведеного порівняльного дослідження еймонімів у сучасних французькій англійській мовах можна зробити такі висновки:

1. Запозичення лексики носить взаємний, однак, неоднорідний характер в досліджуваних мовах. Так, основна риса сучасної французької мови – запозичення англіцизмів, що активно почалося в 50-х роках ХХ століття і досягло апогею в ХХІ столітті під впливом глобалізації. В англійській мові запозичення лексики з французької практично повністю припинилося, що пояснюється втратою провідної ролі французької мови як мови світової моди.

2. Провідними і найбільш продуктивними способами словотвору в обох порівнюваних мовах є словоскладання і суфіксація. Суфіксація представлена істотно ширше у французькій мові в порівнянні з англійською, що може пояснюватися відсутністю граматичної категорії роду в останній. Відносно еймонімів англійської мови можна констатувати прагнення до утворення складних слів і домінування цього способу словотворення над усіма іншими. У французькій мові словотворча тенденція виглядає інакше: при домінуючому словоскладанні, як основному способі словотворення, представляються продуктивними і активно розвиваються такі способи поповнення словникового складу як афіксація, конверсія і телескопія.

3. Зазначені тенденції щодо шляхів поповнення лексико-семантичного мікрополя «Верхній жіночий одяг» можуть свідчити про більш відкритий характер лексичної системи французької мови та стриманість і закритість такої в англійській мові. Цей факт також може пояснюватися національно-культурними особливостями життя і побуту представників двох народностей. Зокрема, життя французів на материку і «острівним мисленням».

Аннотация Статья посвящена исследованию лексико-семантического микрополя «Верхняя женская одежда» в современных французском и английском языках, а также терминологических единиц, входящих в его состав. В работе выделены способы пополнения лексико-семантического микрополя «Верхняя женская одежда» в сопоставляемых языках. Элементы лексико-семантического микрополя «Верхняя женская одежда» рассмотрены с точки зрения их структуры в сопоставительном аспекте. В статье сделана попытка классифицировать единицы, обозначающие наименование одежды на словообразовательные модели, по которым они образованы, и выявить наиболее продуктивные способы пополнения исследуемой лексической подсистемы.

Ключевые слова: вестиментарный код, лексико-семантическое поле, еймоним, заимствование, словообразование, словообразовательная модель.

Abstract. The article concerns the study of the lexico-semantic microfield “women's outerwear” in modern French and English, as well as corresponding terminological units that make a part of it. Methods of replenishment of the lexical-semantic microfield “women's outerwear” in comparable languages are highlighted in the work. Elements of the lexical-semantic microfield “women's outerwear” are analysed from the point of view of their structure in the comparative aspect. The author attempts to classify units on the designation of clothing in accordance with the word-formation models and identify the most productive ways of replenishing the studied lexical subsystem

Key words: lexical-semantic field, eymmon, borrowing, word formation, word-formation model.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Акико Ф., Тамаи С. История моды с XVIII по XX век. Коллекция Института костюма Киото. – М.: Арт-Родник, 2003. – 736 с.
2. Васильев А. Этюды о моде и стиле. – М.: Альпина Нон-фикшн, 2008. – 560 с.
3. Скворцова Е. Е. Способы пополнения лексико-семантического поля «Мода» во французском и английском языках как отражение развития вербального вестиментарного кода (на материале лексики интернет-магазинов одежды): автореферат дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук. – М., 2015. – 20 с.
4. Чурсина О. В. Лингвокультурный концепт «МОДА» в языковом сознании и коммуникативном поведении: автореферат дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук. – Астрахань, 2010. – 20 с.
5. Башкатова Д. А. Современный русский дискурс моды: автореферат дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук. – М., 2010. – 27 с.
6. Груенко С. Е. Галлицизмы как средство вербализации концептосферы «МОДА» в немецком языке: автореферат дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук. – Омск, 2012. – 18 с.
7. Бухрякова М. В. Англицизмы в современном французском языке // Вестник Казахстанско-американского свободного университета: Общие проблемы филологии. – Усть-Каменогорск: Издательство Казахстанско-американского свободного университета, 2009. – № 2 – С 113–117.
8. Шепелева Е. В. Роль заимствований в современном английском языке // Известия Пензенского государственного педагогического университета им. В. Г. Белинского. – Пенза, 2007. – № 3 (7). – С. 179–181.

УДК 81'42-92-055.2-055.1

ОЗНАКИ ЖІНОЧОГО ТА ЧОЛОВІЧОГО МОВЛЕННЯ В ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ ГАЗЕТИ «ДЕНЬ»)

Д. С. Тютюнник, Л. М. Коваль

Анотація. У статті проаналізовано відмінності між чоловічим та жіночим мовленням у публіцистичному стилі; виявлено лексичні та граматичні диференційні ознаки в текстах авторів різної гендерної належності; доведено, що специфіка лексичної та граматичної організації текстів авторів зумовлена комунікативно-прагматичними настановами автора тексту, який має певну гендерну визначеність.

Ключові слова: соціолінгвістика, мовленнєва поведінка, гендер, чоловіче мовлення, жіноче мовлення, фемінний стиль, маскуліний стиль.

Постановка проблеми

Незважаючи на те, що в сучасному суспільстві все виразнішою стає тенденція до універсалізації соціальної ролі жінок та чоловіків, психофізіологічні особливості представників різних статей зумовлюють і специфіку їхньої мовленнєвої поведінки. Саме тому до пріоритетних напрямів сучасного мовознавства належать ті, що досліджують гендерні аспекти спілкування. А недостатність вивчення цієї проблеми, і визначає актуальність нашого дослідження.

Метою цієї статті є аналіз гендерних мовленнєвих особливостей у публіцистичному стилі, виконаний на **матеріалі** газети «День». Мета дослідження зумовлює **завдання** нашого дослідження: